

HEEMKUNDEKRING GROESBEEK

NIEUWSBRIEF 9 BIJLAGE

SPOREN UIT HET VERLEDEN

In het boek Groesbeek 1935-1945 Crisis en oorlog van G.G. Driessen wordt regelmatig geschreven over het munitiedepot in het Staatsbos te Groesbeek. De bommen en granaten werden daar heen vervoerd per trein. Hiervoor was door een Duitse eenheid die op de 'Kreuzfurth' ingekwartierd lag, een speciaal 'bommenlijntje' aangelegd. Op 18 januari 1943 wordt gestart met de aanleg van deze lijn, die op 8 april voltooid wordt. Tijdens de bouw van het lijntje, medio februari, komt Generaal Von Rundstedt op inspectie naar Groesbeek. Hij vindt de aanleg van de spoorlijn met de bouw van de bunkers in het bos een beetje overbodig. De werkzaamheden aan de spoorlijn en de bouw van de ene bunker waarmee men bezig is, mogen voltooid worden, maar de bouw van de overige bunkers wordt door hem geschrapt. Het bommenlijntje liep vanaf het rangeerstation van Groesbeek met een grote boog, de huidige Spoorlaan, over het terrein van bouwmaterialenhandel Schreven, over de landbouwgronden van de Drul richting het Groesbeekse bos. De lijn kruiste de Herwendaalseweg ter hoogte van De Ruijterstraat en ging tegenover huisnummer 29 aan de Knapheideweg het bos in. Deze plek is nog te herkennen aan de onderbreking in de oude houtwal. In het bos ligt het deel van het traject tot voorbij de 'nieuwe grintweg' als het ware ingegraven in het landschap. De nieuwe grintweg die van de Knapheideweg naar de Biesseltsebaan loopt is, aangelegd tijdens de werkverschaffing in de jaren 30 van de vorige eeuw. Bij de kruising van de spoorlijn met de hoger gelegen 'nieuwe grintweg' heeft men een gedeelte van deze weg afgegraven. In deze weg is de verzakking, ontstaan na het herstellen van de weg ter plaatse van de kruising nog steeds zichtbaar. Vervolgens gaat de spoorlijn diagonaal over de kruising van de Schietbaan met het bospad, dat van Wolfsberg naar de Koepel loopt. De stervormige zessprong die hierdoor ontstaan is, is nog steeds aanwezig. Vanaf hier volgt de lijn het gebogen bospad waarlangs robinia's (acaciabomen) staan, om bij het z.g. 'bommenbos', waar een laadperron aanwezig was, te eindigen.

Behalve de bekende luchtverkenningfoto's is bijgaande unieke foto uit 1944, gemaakt door Cor Nillesen uit het Binnenveld, die zelf op de foto staat. De foto is genomen in Den Drul met op de achtergrond de bommenrij aan de Kloosterstraat. De buitenste rails zijn de spoorwegrails waarover de trein reed, de binnenste (smalspoor) zijn bestemd voor de lorries waarmee men het zand en grind vervoerde, dat nodig was voor herstelwerkzaamheden aan het baanvak.

Begin september 1944 werd het munitiedepot door de Duitsers ontruimd. Jan Bögels, die dienst had in Nijmegen, kreeg van zijn chef de opdracht om met zijn collega naar Groesbeek te gaan om een goederentrein te rangeren. In zijn geboorteplaats aangekomen, zag hij tot zijn grote schrik dat het om twintig wagons vol met explosieven ging. De Duitse bevelhebber gaf het commando om naar Kranenburg te rijden.

Onder protest werd Jan met zijn collega voorop de eerste wagon met bommen vóór de locomotief gezet met de opdracht goed uit te kijken naar stenen op de rails of eventuele sabotage aan de spoorlijn. Met negentien wagons vol met bommen achter de locomotief en een ervoor, ging het transport richting Kranenburg. Onderweg zullen de machinist en Jan en zijn collega de nodige schietgebodjes hebben geboden, met het verzoek om de Engelse jachtvliegtuigen even uit de buurt van de trein te laten. Hun gebed werd verhoord. In Kranenburg stond een andere locomotief onder stoom om naar Nijmegen te vertrekken. Zonder verdere instructies af te wachten nam Jan Bögels de benen; hij sprong op de gereed staande trein in reed huiswaarts. Deze trein die overigens een ongevaarlijke lading vervoerde, werd wel door de Engelse vliegers opgemerkt en onderweg meermaals beschoten. De reis van Kranenburg naar Nijmegen duurde wel twee uur; de trein moest herhaaldelijk stoppen, waarbij de bemanning dekking zocht onder de bommen langs de spoorlijn. Bij inspectie in Nijmegen bleek, dat de locomotief verschillende voltreffers had opgelopen.

In het munitiedepot lagen ook verschillende z.g. oefenbommen die van beton vervaardigd waren. Nog altijd kun je deze betonnen bommen terugvinden bij verschillende bewoners, onder meer aan de Kerkstraat, de Wylerbaan, Klein Amerika, de 2^e Colonjes en de Boersteeg, die deze na de oorlog als erfscheiding gebruikten.

BOMMENLIJNTJE TE GROESBEEK

Deze oefenbommen van het type ZC 250 hadden sleuven aan de zijkant, voor het aanbrengen van een glazen ampul gevuld met fosfor. Zodra de bom de aarde raakte sprong de ampul stuk, waarbij de vrijgekomen fosfor voor een enorme rookontwikkeling zorgde. De Duitse bezetter oefende tijdens de tweede wereldoorlog met dergelijke bommen op de Landschotse heide. Een in Brabant gelegen oefengebied dat ten oosten van Westelbeers ligt. In het heidelandchap verscholen liggen nog steeds de resten van een zevental opgeworpen zandverhogingen in de vorm van schepen van ongeveer 40 m x 6 m. Nadat de heide onder water was gezet, staken deze aarden schepen, uitgerust met een houten mast en kajuit boven het water uit en vormden zo een ideaal oefenobject voor de Duitse Luftwaffe.

Voor opslag en vervoer van munitie was een gedegen organisatie vereist. In de bezette gebieden viel de Luftwaffe voor de opslag van munitie terug op zogenaamde Feldluftmunitionslagers. Vrijwel alle typen bommen, granaten en kleinkaliber munitie lagen op voorraad in de Luftwaffe-depots in Nederland. Organiek was de organisatie voor de opslag en uitgifte van munitie verdeeld over de Munitionsversorgungsbezirke Nord en Süd. Deze ressorteerden respectievelijk onder het Flughafenbereich Amsterdam/Schiphol en Gilze-Rijen. Het MVB Nord beschikte voor de bevoorrading van de vliegvelden boven de grote rivieren reeds vanaf de zomer van 1940 over een groot depot in Soesterberg: het Feldluft munitionslager 7/VI.

Het munitiedepot in Staatsbos Groesbeek

Kleinere depots bevonden zich onder meer te Weesp en Hilversum. Het MVB Süd bediende de vliegvelden van het Flughafenbereich Gilze-Rijen en beschikte daarvoor over twee grote munitieopslagplaatsen: het Feldmunitionslager 8/VI bij Loon op Zand (met een kleiner depot in Weert) en het Feldmunitionslager 15/VI bij Groesbeek, dat in 1943 een eigen spoorwegaansluiting kreeg vanaf het station van Groesbeek, het zogeheten “Bommenlijntje”. Een belangrijke schakel in de bevoorrading, de uitgifte van munitie, was in handen van de Munitionsausgabestelle der Luftwaffe (MAST D.L.W.). Uiteraard waren de munitiedepots voorzien van een MAST. Daarnaast waren elders in Nederland dergelijke distributiecentra te vinden. Het laatste traject naar het vliegveld, geschiedde meestal per vrachtwagen of trein. Daarvoor waren de bommen verpakt in zogenaamde Transportkästen.

Het verleden in het heden

Aan de Knapheideweg vlak bij de Koepel zijn in het landschap nog de sporen aanwezig van het daar gelegen bommenlijntje. Vanuit het project Ketelwald (het verleden in het heden) heeft Stichting Probos een plan geschreven, om dit cultuur historisch element gedeeltelijk weer in ere te herstellen, zodat het voor een groter publiek zichtbaar en beleefbaar wordt. Als aandenken aan dit bommenlijntje is op de plek waar deze eindigde een zitbank geplaatst, gemaakt van spoorrails en hardsteen. De spoorrails verwijzen naar het feit dat hier in de Tweede Wereldoorlog een spoorlijntje liep van de Duitse bezetters, om bommen en munitie naar dit stuk bos te vervoeren. De in de rugleuning van de bank gegraveerde tekst geeft dit verhaal in het kort weer.

Groesbeek; een cultuurhistorische wandeling

Als afsluiting van het herstel en de accentuering van een aantal aansprekende historische elementen, zoals de Grot, spittende man, brandboom, Willemspark, naamstenen, wegwal en het bommenlijntje, is binnen het project een wandelboek geschreven in de reeks ‘Cultuurhistorische routes in Nederland’, van uitgeverij Matrijs. Dit boek is “Groesbeek; een cultuurhistorische wandeling” is verkrijgbaar bij o.a. de Bruna in

Bronnen; Groesbeek 1935-1945 Crisis en oorlog van G.G. Driessen, Groesbeek zal herrijzen van G.G. Driessen, Oorlogsdagboek van Petronella Dozy (Groesbeek, villa Vogelsangh), Vliegvelden in oorlogstijd van Peter Grim, Erwin van der Loo en Rolf Winter.

<http://www.cubra.nl/specialebijdragen/verganeglorie/hoogeloonbommen.htm>

Met dank aan: Teun van Grinsven, Gerrie Driessen, Leo Zillessen, Paul Leenders, Trees de Bruin, Patrick Jansen, Henny Brinkhof, Marco Cillessen.

Peter Pouwels , Groesbeek.